Сумський державний педагогічний університет
імені А.С. Макаренка

НН інститут культури і мистецтв

Кафедра образотворчого мистецтва, музикознавства і культурології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор НН інституту культури і мистецтв
_____ О.А. Устименко-Косоріч
«__» _____ 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МУЗИЧНА КРИТИКА»

галузь знань 02 Культура і мистецтво

спеціальність 025 Музичне мистецтво

освітня програма Музичне мистецтво

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту культури і мистецтв
«31» серпня 2020 р.
Голова _____ О.Ф.Руденко

Суми – 2020

Розробники:
Енська Олена Юріївна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства і культурології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства і культурології

Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри
_____ Зав'ялова О.К., доктор мистецтвознавства, професор

Розробники:
Енська Олена Юріївна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства і культурології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри образотворчого мистецтва, музикознавства і культурології

Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри
_____ Зав'ялова О.К., доктор мистецтвознавства, професор

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Освітній ступінь</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="15">Магістр</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>1 -й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="13">Загальна кількість годин - 150</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>24</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>26 год.</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>год.</td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>100 год.</td><td>138 год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Консультації:</td></tr>
<tr><td></td><td>год.</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: залік</td></tr>
</table>

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета – оволодіння жанрами критичної літератури та методикою критичної і музично-журналістської діяльності, розширення уявлень про критику минулого. Оволодіння навичками роботи у «малих» критичних жанрах, а також навичками цілісного художнього та стильового аналізу музичних творів і форм виконавства. Знання основних жанрів критики та музичної журналістики, історії розвитку критичної думки. Знання представників музичної критики та журналістики різних часів і країн, головних їх робіт.

Вивчення даного курсу та засвоєння його програмного матеріалу сприяє оволодінню загальними та фаховими компетенціями відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво»: ЗК 4 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; ФК 2 – усвідомлення процесів розвитку музичного мистецтва в історичному контексті у поєднанні з естетичними ідеями конкретного історичного періоду; ФК 4 – здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій / виконавській / диригентській / композиторській / педагогічній діяльності; ФК 5 – здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації; ФК 7 – здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.

2. Передумови для вивчення дисципліни

«Музична критика» викладається студентам-магістрантам і вимагає глибоких знань з музично-теоретичних дисциплін, таких як «Історія музики», «Гармонія», «Аналіз музичних творів», «Поліфонія», «Історія оперного мистецтва», «Історія оркестрових стилів». Оволодіння цим курсом надає студентам можливість більш повного та багатогранного розуміння музичного твору у виконанні різних музикантів, а також отримання навичок у сфері музично-журналістської діяльності.

3.Результати навчання за дисципліною

В результаті вивчення дисципліни студент має володіти методами цілісного аналізу для розкриття задуму композитора, обґрунтовано характеризувати твір, його виконання у різних версіях, грамотно і логічно висловлювати свої думки стосовно предмету аналізу, володіти навичками роботи у музично-критичних жанрах. Засвоєння програмного матеріалу дисципліни «Музична критика» забезпечує оволодіння загальними та

професійними компетенціями відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво».

Знання особливостей стилів, жанрів, певної доби, до якої належать музичні твори. **Уміння** здійснювати музикознавчий аналіз творів композиторів різних стильових епох, національних шкіл, жанрів, визначати художній зміст твору, його концепцію, особливості драматургії, композиції.	**ПРН 3**	Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.
Знання теоретичного матеріалу стосовно розвитку жанрів музичної критики і журналістики, їх характеристик. **Уміння:** користуватися аналітичними методами у роботі з музичними творами різних стилів та у різних виконаннях; визначати роль засобів виразності у формуванні музичних образів та їх розвитку; грамотно і послідовно висловлювати свої думки, обґрунтовувати свою позицію.	**ПРН 4**	Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямів
Знання законів музичної драматургії та музикознавчих аналітичних методів. **Уміння** застосовувати метод цілісного аналізу для розкриття змісту музичного твору	**ПРН 6**	Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
Знання музикознавчої термінології та вільне володіння нею. **Уміння** використовувати спеціальні музично-теоретичні терміни у практичній діяльності (проведення лекцій, бесід, публічні виступи на конференціях).	**ПРН 7**	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

4.Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень аспіранта
90–100	Виконання всіх практичних завдань і самостійної роботи. Глибоке засвоєння теоретичного матеріалу, володіння термінологією, впевненість у виконанні аналітичних завдань; чітка й логічно обґрунтована характеристика твору, або його інтерпретаційних версій. Грамотно проведений аналіз твору. Обгрунтованість власної позиції щодо порівняльного аналізу

	інтерпретаційних версій інструментального або вокального твору або постановки опери. Знання жанрів критики та їх характеристик. Володіння навичками написання рецензії, оглядної статті. Наявність письмової роботи у будь-якому жанрі критики.
82–89	Виконання практичних завдань на 80%. Глибоке засвоєння теоретичного матеріалу, володіння термінологією. Впевненість у виконанні аналітичних завдань; чітка й логічно обґрунтована характеристика твору, або його інтерпретаційних версій. Володіння навичками аналізу твору як об'єкта інтерпретаційної версії. Обгрунтованість власної позиції щодо характеристики самостійно обраного твору та його виконання. Знання жанрів критики та їх характеристик. Недостатнє володіння навичками написання рецензії, оглядної статті.
74–81	Виконання практичних завдань на 70%. Знання теоретичного матеріалу (історія критичної думки, жанри критики). Обгрунтованість власної позиції щодо інтерпретаційних виконавських версій самостійно обраного твору, але недостатньо повна характеристика творів під час критичного аналізу. Знання жанрів критики та їх характеристик. Недостатнє володіння навичками написання рецензії, оглядної статті.
64–73	Виконання практичних завдань і самостійної роботи на 60%. Поверхові знання тем, слабке володіння термінологією, невпевнені відповіді при аналізі творів. Відсутність обґрунтованості своєї позиції щодо якості виконання твору (інструментального, або вокального). Слабке володіння навичками написання самостійного тексту у жанрах музичної критики або журналістики.
60–63	Виконання практичних завдань і самостійної роботи на 50%. Слабке знання теоретичного матеріалу. Дуже слабке володіння термінологією. Невпевнені відповіді на практичних заняттях, пасивність. Слабке володіння навичками написання самостійного тексту у жанрах музичної критики або журналістики.
35–59	Виконання практичних завдань і самостійної роботи менш ніж на 50% на низькому рівні. Відсутність знань навчального матеріалу. Пасивність на практичних заняттях. Відсутність навичок написання самостійного тексту у жанрах музичної критики або журналістики.
1–34	Відсутність на заняттях; невиконання практичних завдань і самостійної роботи. Повна відсутність знань і практичних навичок з предмету.

Розподіл балів

<table>
<tr><td colspan="4">Поточний контроль</td><td rowspan="2">Разом</td><td rowspan="2">Сума</td></tr>
<tr><td>Т 4</td><td>Т 5</td><td>Т 6</td><td>Т7</td><td rowspan="5">100</td></tr>
<tr><td colspan="4">Поточний контроль</td><td rowspan="2">70</td></tr>
<tr><td>20</td><td>20</td><td>20</td><td>10</td></tr>
<tr><td colspan="4">Контроль самостійної роботи</td><td rowspan="2">30</td></tr>
<tr><td>5</td><td>10</td><td>5</td><td>10</td></tr>
</table>

Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти згідно Положенню «Про порядок визнання результатів, здобутих у формі неформальної та інформальної освіти Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка» (ухвалене рішенням Вченої ради, протокол № 11 від 19 червня 2020 року).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<table>
<tr><td rowspan="2">Сума балів за всі види навчальної діяльності</td><td rowspan="2">Оцінка ECTS</td><td>Оцінка за національною шкалою</td></tr>
<tr><td>для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики</td></tr>
<tr><td>90 – 100</td><td>A</td><td>відмінно</td></tr>
<tr><td>82 - 89</td><td>B</td><td rowspan="2">добре</td></tr>
<tr><td>74 - 81</td><td>C</td></tr>
<tr><td>64 - 73</td><td>D</td><td rowspan="2">задовільно</td></tr>
<tr><td>60 - 63</td><td>E</td></tr>
<tr><td>35-59</td><td>FX</td><td>незадовільно з можливістю повторного складання</td></tr>
<tr><td>1 - 34</td><td>F</td><td>незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни</td></tr>
</table>

5.Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання є: виконання поточних практичних завдань; залікова аналітична робота.

6.Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Основні задачі та принципи музичної критики.
Тема 2. Основи критичного аналізу виконавського стилю.
Тема 3. Категорія стилю та її роль у музично-критичному аналізі.
Тема 4. Типи і жанри критичних робіт.
Тема 5. Історичний огляд музичної критики.
Тема 6. Основні риси сучасної музичної творчості та їй відображення у критичних роботах.
Тема7. Огляд сучасної музичної періодики.

7.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Основні задачі та принципи музичної критики.
Зміст та задачі курсу. Практична направленість занять та основні методи роботи. Зв'язок критичної та виконавської діяльності. Об'єктивні та суб'єктивні начала інтерпретації і критичної діяльності. Проблема адресату критики та її просвітницька роль. Вплив критики на творчий процес і публіку. Посередницька функція критики між митцем і публікою. Актуальні проблеми критики в області виконавства.

Тема 2. Основи критичного аналізу виконавського стилю.
Історико-стильовий аналіз і його значення для виконавської критики. Практика музичного виконавства. Історичні реалії побутування музики у різні епохи: соціальне середовище її розповсюдження, акустичні умови, інструментарій. Історичні засади інтерпретації музики. Проблеми виконавства старовинної музики та фольклору. Зміна образу музичного твору і композиторського стилю у контексті різних епох. Критерії оцінки: естетичний рівень, смак, майстерність.

Тема 3. Категорія стилю та її роль у музично-критичному аналізі.
Історичний, епохальний, індивідуальний, національний стилі. Значення цих естетичних категорій для критичного аналізу. Необхідність звертання до них для музиканта-виконавця і критика, який аналізує його творчість. Індивідуальний виконавський стиль як складна система поєднання різних факторів (національна, історична традиція, виконавська школа, рівень таланту, оригінальності).

Тема 4. Типи і жанри критичних робіт.

Стиль критичної роботи, його відповідність об’єкту і предмету критичного аналізу. Взаємозв’язок критики з художньої культурою свого часу. Типи і жанри критичних робіт (огляд). Мова критичної статті, змістовність, емоційність, логіка викладу. Методи аналізу нового твору в критичній роботі. Складові композиторського стилю, взаємовідношення авторського і виконавської компонентів у музичному творі. Історична мінливість у їх співвідношенні.

Особливості жанру анотації. Проблема редагування нотного тексту.

Творчий портрет виконавця або характеристика виконавської школи.

Інтерпретаторський стиль та його складові компоненти: приналежність до своєї епохи, національної культури, певної традиції, виконавської школи тощо. Проблема спадковості і традиції у виконавському мистецтві.

Жанр есе та оглядова стаття.

Тема 5. Історичний огляд музичної критики.

Історичний огляд музичної критики. Екскурс в історію музичної критики. Основні направлення і стилі. Провідні представники зарубіжної та вітчизняної музично-критичної думки. Музично-критична література в аспекті виконавства, її історичне становлення, головні етапи розвитку.

Музично-критична діяльність Р.Шумана. Відкриття "Нового музичного журналу", та його мета. Публіцистичні статті Шумана, їх стиль. Шуман про оперні постановки. Жанри симфонічної та інструментальної музики у статтях композитора. Аналітичні статті про вокальні твори. Портрети композиторів.

Захист французької оперної школи у літературно-критичній та публіцистичній діяльності Г.Берліоза. Громадянська позиція Берліоза по відношенню до музики. Робота музичним критиком у паризьких газетах. Літературний стиль композитора, різноманіття жанрів, до яких він звертався, критичні акценти у публікаціях.

Критична діяльність Ж.-Ф.Фетиса, Т.Готьє, Ж. де Нерваля, П.Скюдо, Л.Ескудьє.

К.Дебюссі про композиторів і музику. Книга "Господин Крош - антидилетант".

Літературна та музично-критична діяльність Р.Вагнера. Естетичні позиції Вагнера та їх віддзеркалення у філософських статтях. Критичне ставлення до французької та італійської оперних шкіл. Нове бачення оперного спектаклю.

Внесок М. Глінки та О. Даргомижського у розвиток музично-виконавської критики. О. Сєров, В. Одоєвський, В. Стасов, А. Рубінштейн – засновники професійної музично-виконавської критики. Боротьба за

реалістичні та демократичні принципи музично-виконавського мистецтва. Статті П. Чайковського про виконавське мистецтво та оперу. Литературно-критична діяльність Г. Лароша, Ц. Кюї, П. Кашкіна, В. Каратигіна в області музичної критики.

Тема 6. Основні риси сучасної музичної творчості та їй відображення у критичних роботах.

Формування принципів радянської музичної критики у 20-ті роки XX століття. Основні етапи її становлення. Провідні критики радянських часів. Роботи Б.Асаф'єва. Розвиток української музичної критики і журналістики у радянські часи. Сучасна українська музична журналістика і критика. Статті О.Зінкевич, М.Черкашиної-Губаренко.

Тема7. Огляд сучасної музичної періодики.

Робота з періодичними виданнями, збірками наукових статей.

7.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Тема 1 Основні задачі та принципи музичної критики.		**2**						**1**				**10**
Тема 2 Основи критичного аналізу виконавського стилю		**2**				**10**		**1**				**20**
Тема 3 Категорія стилю та її роль у музично-критичному аналізі		**4**				**10**		**1**				**20**
Тема 4 Типи і жанри критичних робіт		**4**	**10**			**20**		**1**	**2**			**20**
Тема 5		**4**	**8**			**20**			**2**			**20**

Історичний огляд музичної критики												
Тема 6 Основні риси сучасної музичної творчості та їй відображення у критичних роботах		**4**				**20**		**2**				**20**
Тема 7 Огляд сучасної музичної періодики		**4**	**8**			**20**			**2**			**28**
Усього годин		**24**	**26**			**100**		**6**	**6**			**138**

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основні задачі та принципи музичної критики.	2	1
2	Основи критичного аналізу виконавського стилю	2	1
3	Категорія стилю та її роль у музично-критичному аналізі	4	1
4	Типи і жанри критичних робіт	4	1
5	Історичний огляд музичної критики	4	
6	Основні риси сучасної музичної творчості та їй відображення у критичних роботах	4	2
7	Огляд сучасної музичної періодики	4	

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Типи і жанри критичних робіт	4	2
2	Історичний огляд музичної критики	8	2
3	Огляд сучасної музичної періодики	8	2

8. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. **Базова**

1. Зінкевич О., Чекан Ю. Музична критика. Теорія і методика. Київ, 2007.
2. Кияновська Л. Музична критика сьогодні: пошук гармонії у вселенському хаосі. 2016. Електроний ресурс: https://moderato.in.ua/malenki-muzychni-istoriyi/music-critic-today.html

Додаткова

1. Барсова І. Контури століття (про музичні стилі). 2007.
2. Берліоз Г. Вибрані статті. 1956.
3. Вагнер Р. Вибрані роботи. 1978.
4. Музична критика: гримаси жанру. 2004. Вип. 52. Електроний ресурс: https://zn.ua/ukr/ART/muzichna_kritika_grimasi_zhanru.html
5. Науковий вісник : зб. наук. стат. Київ : НМАУ. 2016, 2017, 2019, 2020.
6. Часопис : зб. наук. стат. Київ : НМАУ. 2016, 2017, 2018, 2019, 2020.
7. Черкашина-Губаренко М. Р. Музика і театр на перехресті епох. Київ, 2002.
8. Черкашина-Губаренко М. Р. Оперный театр в пространстве меняющегося мира. Киев, 2017.

9.Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

1. Документація (навчальні плани, робоча навчальна програма).
2. Аудіозаписи, відеозаписи оперних постановок та концертних виконань музичних творів.
3. Наукова музикознавча література, критичні статті.